

Gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi: (cui) cum Deo Patre et Spiritu sancto, gloria, et

potestas, atque magnificentia, in sæcula sæculorum. Amen.

sostomus) . . . et longa manu ostentans vos, clamat! etc. Sic enim legendus hic locus, prout illum

restitimus ex eodem Baronio, qui eum ex codice manu exarato descripsit.

MONITUM IN HOMILIAS SEQUENTES.

(Angelo Mai, *Spicilegium Romanum*, tom. IV, pag. XLIII et LXXVII seqq.)

Homiliarum istarum primam suppeditavit codex Vaticanus sæculi decimi. Alteram *De circumcissione Domini* nactus sum in palimpsesto, sub Chrysostomi homilia quædam latentem: placuit enim nescio cui amanuensi, deleto discipulo magistrum scribere. Ægre hanc orationunculam ex posterioris scripturæ involueris extricavi, res tamen prospere demum cessit. Tres alias Procli homilias, Græce apud nos deperditas, sed a Syris interpretibus conservatas, jamdiu nuntiaveram in Syrorum Vatt. codicum catalogo (*Script. vet. t. V, part. II, p. 42-44*) nempe in duobus exstantes codicibus 568 et 559. Nunc vero ut ejus catalogi a me editi fructum (quod et alias feci) ostendam, tres illas homilias, *De dogmate incarnationis*, *De nativitate Domini* (quarum utraque ab Ephræmio Antiocheno, ut infra dicam, memoratur), et *De sancto Clemente Ancyrae* in Galatia celebri episcopo ac martyre, Latine saltem ex Syriaca lingua ad Occidentalis Ecclesiæ notitiam perferendas curavi. Hæc nimirum quinque Procli homiliae in manus hætenus editionibus apparuerant.

A.

Πρόκλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως
εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

A. Εὐλογητὸς ὁ Θεός! Εἰς οὐρανὸν μὲν καὶ γῆν ἢ τῆς κείσεως διανέμεται φύσις, οὐκ ἔσθ' ἂν με τὴν διαίρεσιν βλέπειν ἢ συνάψασα σήμερον χάρις τὴν τούτων διαίρεσιν. Τίς γὰρ ἂν εἴποι λοιπὸν οὐρανὸν τῶν ἐν γῆ διαίρεσθαι, καὶ κάτω τῆς ἐμῆς εἰκόνης καὶ ἄνω τῆς ἐμῆς βασιλευούσης; Ἀλλὰ καὶ κάτω μὲν ἐστὶ ὑπὸ τῆς φθορᾶς τυραννοῦμεθα, καὶ διδάσκον τῷ διαβόλῳ χαρὴν ἀνελισκόμενοι πάφοις· ἔσθ' ἂν ἔθ' εἰς οὐρανοὺς ἀναβλέπει, τὴν χαρὴν ἀποτίθεσθαι, βλέπων ἄνω τὴν τῶν κάτω νεκρῶν ἀναστάσιμον ρίζαν· βλέπει τὸν κάτω παρ' οὐλοῦ παραδοθέντα σταυρῷ, εἰς οὐρανοὺς τὸ ἡμέτερον σῶμα περικαίμενον καὶ τρόμῳ συνέχεται, μὴ συνῶν τὴν δύναμιν. Ὡ κέρδους ἐκ ζημίας ἡμῶν τεχθέντος! Ἐκαρῶνάμεν οὐρανὸν, ζημιωθέντες παράδοισον· κατανεχθέντες (57)... ὡτεροὶ διὰ πτώματος ἔστημεν· ὡσθέντες, εἰς οὐρανὸν ἀνηγέθημεν· ἔσω τοῦ παραδείσου πληγέντες, ἔξω τοῦ ἰατροῦ τὴν θεραπείαν εὐρέχαμεν· παρὰ τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς νεκρωθέντες, παρὰ τῷ τῆς χριστοκτονίας ὑγιάνναμεν ξύλῳ· ἐν τῷ λιμένι βυθισθέντες, ἐν τοῖς τῆς θαλάσσης ἀνεζήσαμεν κύμασι.

B. Ποῦ σου, καταποντιστὰ, τὸ κακούργημα; Ὅν ἐπιξας τῷ κυβερνήτῃ σταυρὸν, γέγονεν τῆς ναυαγούσης φύσει βοήθεια, καὶ πρὸς λιμένας οὐρανοῦ παρεμψεν, λύσας τὴν θρηνηδίαν τῆ γῆς, ἣν πρὸ τῆς ἀναλήψεως ἔσχεν τοῖς πράγμασιν τὸν ὄδυρμόν ποιουμένη. Ὡσπερ γὰρ οἱ οὐρανοὶ τὴν θείαν διηγούνται ὁδὸν, συνθέσει τὴν τέχνην φθιγγόμενοι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ γῆ τοῖς πάθεσιν ὡς φωναῖς ἐθρηνηῶδει.

⁵⁷ Psal. xviii, 1.

(57) Desunt duo brevissimi versiculi, id est sex circiter verba, quia furunculus toto ex codice icun-

A

I.

Procli archiepiscopi Constantinopolitani sermo de
Domini nostri ascensione.

I. Benedictus Deus! Quanquam hæc mundi structura in cælum terramque dividitur, attamen hanc distinctionem mihi cernere jam non concedit præsentis diei gratia, quæ res diversas copulavit. Quis enim abhinc dicat cælum a terra differre, quandoquidem imago mea tum in terra regnat, tum etiam in cælo? Et inferne quidem corruptionis tyrannidem patimur, atque in sepulcris tabescentes diabolum gaudio afficimus; sed tamen hic idem, converso ad cælum aspectu, gaudio exultat, dum illic resurrectionis mortuorum principium causamque miratur. Videt enim superne, quem ipse cruci suffixerat, corpore nostro indutum cælum incolere. Ea propter terrore corripitur, vim sacræ dispensationis minime intelligens. O lucrum ex detrimento nobis enatum! Paradiso terrestri amisso, cælum lucrati sumus; usque ad inferni barathrum dejecti, sublimiores post casum evasimus; præcipientes acti, in cælum revoluti sumus; intra paradysum vulnerati, extra illum medici operam salutarem invenimus; apud vitæ lignum morti dediti, apud ferale Christi lignum convalescimus; in portu naufragi, in mediis pelagi undis reviximus.

II. Ubi tuum, pirata, maleficium? Quam crucem gubernatori navis fixisti, ea naufraga hominum naturæ salus exstitit, eamque ad cælestem portum perduxit; orbem terrarum luctu liberans, in quo ante Domini ascensionem jacebat, dum suas vices planctibus deploraret. Namque ut cæli gloriam Dei enarrant, structura sua artificem celebrantes⁵⁸, sic terra doloribus suis tanquam vocibus lamentaba-

culas sive ornatus abscidit, uti hic, ubi in postica icunule parte hæc Procli amissa particula fuit.

tur. Neque ulla calamitatum requies erat, sed perpetuum molestiarum pondus ingruebat. Primum hominem nacta Adamum, mox a serpente ictum sepelivit ³⁶. Dum adhuc euim defleret, ecce Abelis incidit luctus ³⁷; quem dum peragit, aliam filiorum suorum a Lamecho experta est caedem ³⁸. Interim dum hos luget, commune orbi supervenit diluvium ³⁹: quo nondum finito, Sodomitas amisit ⁴⁰: deinceps in calamitatibus aliis consenuit. Initium solatii habuit Deum ex Virgine natum, quo per incarnationem apparente terrarum orbis desolatione liberatus est, hilaritatem oculis hausit, expectatum sanatore[m] conspexit, ad eunabula ejus hymnos angeli cecinerunt ⁴¹; imperavit orco mortuorum resurrectionem seu potius restitutionem ⁴², eumque morigerum habuit; Patris testimonium per Spiritus gratiam sub columbæ specie cælo advenientem attraxit, eratque novum spectaculum, Dominus in carne apud Jordanem a servo baptizatus ⁴³. Sed in luctum conversum est gaudium; vidit benefactorem suum crucifixum, vidit lætitiã suã morti traditam, vidit suæ hilaritatis auctorem in sepulcro depositum ⁴⁴. Sol terrenis malis compassus est, contristatum est cælum, et sui splendoris veste deposita, sacci instar tenebris indutum est ⁴⁵.

III. Igitur his calamitatibus obrutus terrarum orbis, atque omni bona spe viduatus, intolerando denique luctu oppressus, repente videt firmissimi sempiternique gaudii auctorem, secundum ex inferis Adam, infinita gloriæ luce vestitum reverti; videt tabulas immortalitatis scribentem suisque discipulis annuntiantem, adoratum ut Dominum, supra montes nube elatum, per aerem splendide vectum, comitantibus angelorum agminibus. Alii enim cito volatu præcedebant, cælestibus janitoribus summi regis Christi adventum nuntiantes; alii latus cum reverenti timore stipabant, alii coram eum hymnis saltabant, alii aliis cum canticis celebrabant. Ille interim ætheream anlam tranabat, cælum tanquam aerem penetrabat, ipse cælorum opifex a singulis angelorum ordinibus adoratus, venerabundas cohortes prætergrediebatur: dum eam discipuli propriis oculis cernerent elatum in cælum, laud utique tanquam in cælum, sed reapse in cælum. Atque ut oculi discipulorum in cælum erant intenti ⁴⁶ dum Christi caro in altum paulatim sublevaretur, ita etiam cælestes spirituum virtutes, de cælo in cælum stupefactæ inhiabant, corpore illo in sublime coram se ipsis elato, donec Christus in Patris sinum receptus est, a quo nunquam discesserat.

IV. Cane igitur, o terra, canticum denuo pro planctu. Ecce illa, ob quam doluisti, natura in cælum translata fuit; cognatio tua in cælos migravit; specta aerem Adami hodie pedibus supposi-

οὐ γὰρ ἐπαύσατο συμφοραῖς περιβαλλομένη, ὑπὸ ὄψεως δηχθέντα κατέθαψεν· ἐτι τοῦτον θρηνοῦση, τὸ κατὰ τὸν Ἄβελ συμβέβηκεν πένθος· ὡς ἐθρηνώσει τὸν Ἄβελ, ἄλλην τῶν αὐτῆς τέκνων ὑπὸ Λάμεχ ἀνδροφονίαν ἐώρα· ὡς ἀπωδύρετο τούτους, τὸ κοινὸν τοῖς πᾶσιν συμβέβηκεν ναυάγιον· μήπω τούτου σθεσθέντος, Σοδομιτῶν ἤτεκνοῦτο· ἐφεξῆς ἐπ' ἄλλοις ἐπαλαιούτο κακοῖς. Ἀρχὴν ἀνέσεως ἔσχεν Θεὸν τὸν τεχθέντα ἐκ Παρθένου, οὗ φανέντος κατ' οἰκονομίαν· ἐλευθεροῦτο τῆς γυμνώσεως ἡ γῆ· ἰλαρίας ἐλάβανεν βλέμμα· ἐπίδοξος ἐφυγίας ἐωρᾶτο, φάτην αὐτῆς πάντες ἄγγελοι περιστάντες ἀνύμνουν· προσέταπτεν ἄδη περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, μᾶλλον δὲ ἀποδόσεως, καὶ πειθόμενον ἶδεν· εἶπεν διὰ τοῦ Πνεύματος χάριν ἐν εἶδει περιστερᾶς ἐξ οὐρανοῦ κατιοῦσαν τοῦ Πατρὸς τὴν μαρτυρίαν· καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον θαῦμα, Δεσπότην ὑπὸ δούλου ἐν Ἰορδάνῃ σαρκὶ βαπτιζόμενον. Ἄλλ' ἐστράφη πρὸς πένθος τὸ καύχημα· ἶδεν γὰρ τὸν εὐεργέτην σταυρούμενον, ἶδεν τὴν εὐφροσύνην νεκρωθεῖσαν, ἶδεν ἐν τάφῳ κειμένην τῆς χαρᾶς ἀφορμὴν· συνέπαθεν ἥλιος τοῖς ἐπιγελοῖς κακοῖς· συνέληγθη οὐρανὸς, καὶ τὸ τῆς λαμπρότητος ἐκδυσάμενος ἔνδυμα καθάπερ τινὰ σάκκον μετεμφιάσατο σκότος.

Γ'. Τησαύταις τοίνυν συμφοραῖς ἡ γῆ κρατουμένη, καὶ πάσης ἐλπίδος χρηστῆς ἀπομείνασα χήρα, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς φύσεως ἀπαγομένη λοιπὸν ὄδυρμοῖς, βλέπει Θεὸν ἄφνω ἀναφαιρέτου καὶ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς ἐξ ἄδου τὸν δευτέρον Ἀδὰμ ἀποστίλθοντα τῆς δόξης τὸ ἄμετρον φῶς· βλέπει δέλτους ἀθανασίας διαπαμπόμενον, καὶ τοῖς μαθηταῖς εὐαγγελιζόμενον, καὶ προσκυνούμενον ὡς Δεσπότην, ἐπ' ὄρος ἐξ ὄρους ἐπὶ νέφους αἰρόμενον, ὀδεύοντα δι' ἀέρος ἐνδόξως, ἀγγελικοῖς παραπεμπόμενον τάγμασιν· οἱ μὲν γὰρ ἔσπευδον ἔμπροσθεν τοῖς οὐρανίοις πυλωροῖς προμηνύοντες τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ τὴν εἴσοδον· οἱ δὲ παρ' ἐκάτερα σὺν φόβῳ παρέτρεχον· οἱ δὲ κατόπιν ὑμνοῦντες· ἐσκίρτων· ἄλλοι δὲ ἄλλοις αὐτὸν ἐδοξολόγουν ἄσμασιν· ὡς δι' ἐκκλησίας τοῦ ἀέρος διεῖτη, ὡς ἀέρα τὴν οὐρανὸν διεπέρα ὁ τῶν οὐρανίων ποιητής, καθ' ἕκαστον ἄνω προσκυνούμενος τάγμα, καὶ τὰς προσκυνούσας συμμορίας ὑπερβαίνων, ὥστ' αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς αὐταῖς ἔψεσιν ὀρᾶσθαι ἀνιόντα εἰς τὸν οὐρανόν· οὐχὶ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡς γὰρ τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς γῆς ἀνηρτίσθησαν αἱ δῦναι πρὸς τὸν οὐρανὸν τῆς σαρκὸς κατὰ μικρὸν ὑψουμένης, οὕτως καὶ αἱ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀσωμάτων δυνάμεις ἐξ οὐρανοῦ πρὸς οὐρανὸν ἐκεχύνον, τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἐπέκεινα κατ' αὐτῶν ἀνιούσης, ἕως ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς ὑπεδέχθη ὁ μὴ χωρισθεὶς τοῦ Πατρὸς ποτε.

Δ'. Ἄσπον οὖν ᾤδῃν ἀντὶ τῆς θρηνωδίας πάλιν, ἡ γῆ· ὑπὲρ ἧς ἤλγησας φύσεως, εἰς οὐρανὸν μετεπέμφθη· ἡ τῶν σῶν συγγένεια ἐν οὐρανοῖς μετεφυτεύθη. Ἀνάβλεψον εἰς ἀέρα τὸν σήμερον παρὰ Ἀδὰμ

³⁶ Gen. iii, 4 seqq. ³⁷ Gen. iv, 8 seqq. ³⁸ ibid. 23. ³⁹ Gen. vii, 17. ⁴⁰ Gen. xix, 24. ⁴¹ Luc. ii, 14. ⁴² Luc. vii, 44; viii, 51; Joan. xi, 45. ⁴³ Matth. iii, 16, 17. ⁴⁴ Matth. xxvii, 60. ⁴⁵ Luc. xliii, 48. ⁴⁶ Act. i, 10.

δευτερούμενον· ἐνατένισον οὐρανῶ δεξιουμένῳ τὰ σά· εἰ μὴ χωρῆ σου τὸ βλέμμα θεωρῆσαι τὴν εἴσοδον, τῶν ἀγγέλων ἀκουσον μηνυόντων τὴν ἀνοδὸν· Οὗτος, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ τί τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ τοῖς ἀνθρώποις τὸ κέρδος, τῆς τούτου θεωρίας οὐκ οὔσης λοιπὸν ὀφθαλμοῖς ἀπολαῦσαι; Ναί φησιν· Οὕτως γὰρ ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεύσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν· ἀσφαλεῖς αἱ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων εὐέλπιδες, ἐν οὐρανῶ βασιλέα συγγενῆ κεκτημένοις, καὶ πάλιν αὐτοῖς φανησόμενον ἐνδόξως.

Κ'. Εὐχόμεθα τοίνυν τῆς οὐρανίας ἐλπίδος εὐέλπιδες Χριστῶ πιστεύοντες· τῷ τῆς εἰρήνης ἐνεχύρω θαρρῶμεν· ὅσα φίλα Θεῷ ἐργασώμεθα, σεσωσμένων εὐχαριστίαν ἐπιδεικνύμενοι. Φιλανθρωπευθέντων ἐπανόρθωσιν ἔχομεν· ἀποστῶμεν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὡς ἀσωμάτων πολῖται· ἀγιωσύνην τελῶμεν ὡς ναὸς Θεοῦ καὶ ἀγίας ἀνθρωπότητος μέλη· εἰρηνεύωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἀντὶ κολάσεως βασιλείῳ ἡμῶν χαρισάμενον, καὶ διπλασιάσαντα τὴν τοῦ προφήτου φωνήν· πρότερον μὲν γὰρ ὁ προφήτης ἐβόα· Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ, τὴν δὲ γῆν ἔδωκεν τοῖς ἀνθρώποις· νῦν δὲ καὶ τὴν γῆν ἔδωκεν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ ἀνθρώπῳ. Διὸ λέγει τὸ ἅγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ προφήτου· Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρα· διὰ τί; Ὅτι Κύριος ὕψιστος φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ πάλιν· Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος· αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις αἴτινες ἐβόων, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, τρισὶν δοξολογίαις μίαν κυριότητα ὁμολογοῦσαι· αὐτῷ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

B'.

Τοῦ αὐτοῦ Προκίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως λόγος εἰς τὴν ὀκτωήμερον περιτομὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Α'. Κοινὸς μὲν ὁ λόγος τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς, διδάσκει δὲ μέγα καὶ βαθύ μυστήριον εἰς ὃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἑλλήνων μὲν γὰρ οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφοὶ λαλοῦσιν μὲν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων οὐδὲν, κατακέχρηται δὲ τῷ κάλλει τῆς λέξεως, ἀπατῶντες διὰ τούτου τοὺς ἀκρωμένους· ἡμεῖς δὲ οὐράνιον θησαυρὸν ἐν ἔστρακίνοις σκεύεσιν ἔχοντες, τουτέστιν τῇ τῆς λέξεως εὐτελείᾳ καὶ κοινότητι, μακαρίους ἑαυτοὺς εἶναι πιστεύομεν ὅτι τὰ ἀρεστὰ Κυρίου γνωστὰ ἡμῶν ἐστίν· γόει τοίνυν τοῦ κατὰ Χριστοῦ μυστηρίου τὴν ἀρρήτην οἰκονομίαν· ἐφ' ἣ καὶ ὁ μακάριος προφήτης Ἠσαΐας κατεπλήττετο λέγων· Κύριε ὁ Θεός μου, δοξάσω σε καὶ ὑμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ τέρατα, βουλήν ἀρχαίαν ἀληθεινήν. Προώριστο μὲν γὰρ καὶ προέγνωστο πρὸ καταβολῆς κόσμου Χριστός, πεφανέρωται δὲ καὶ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τοῦ αἰῶνος·

A tum: cerne caelum generi tuo patefactum. Quod si oculus tuus Christi ingressum spectare non valet, audi angelos qui regressurum praedicunt. Hic, inquit, Jesus qui assumptus est a vobis in caelum, (sane quid prodesset hominibus Jesu ascensio, si forte eum nunquam postea fuissent visuri?) hic utique sic reversurus est, ut eum vidistis euntem in caelum ⁴⁷. Firma est itaque humani generis spes, quae regem sibi conformem in caelo habet, qui de novo se conspiciendum dabit.

V. Quam ob rem gloriemur hac caelestium rerum spe freti, Christo credentes; in hac pacis arrha confidamus, et quidquid Deo placitum est operemur, ut gratos nos saluti datae praestemus. Clementiae beneficio usi, vitam emendemus; carnalibus cupiditatibus, ceu angelorum sodales, abstineamus; sanctitatem sectemur, qui templum Dei ⁴⁸, et sanctificatae humanitatis membra sumus; pacem cum Deo conservemus, qui pro poena nobis regnum largitus est, et prophetae dictum duplicavit. Olim quippe propheta exclamaverat: *Caelum caeli Domino, terram autem dedit hominibus* ⁴⁹. Nunc vero et terram hominibus dedit, et caelum caeli homini. Quapropter sanctus Spiritus per prophetam dicit: *Omnes gentes, plaudite manibus. Cur? Quia Dominus altissimus terribilis, rex magnus super omnem terram* ⁵⁰. Et rursus: *Ascendit Deus in júbilo, Dominus in voce tubae* ⁵¹; quae nimirum erant caelorum virtutes clamantes: *Sanctus, sanctus, sanctus* ⁵², trina laude dominationem unicam confitentem. Ipsi gloria et potentia, cum sanctissimo et bono vivifico Spiritu, nunc et semper et per saecula.

II.

Ejusdem Procli archiepiscopi Constantinopolitani sermo de Christi Jesu Domini nostri circumcisione, octava post natiuitatem die.

I. Vulgaris quidem est divinae Scripturae elocutio, sed tamen magnum profundumque mysterium docet, in quod desiderant angeli prospicere, uti scriptum est ⁵³. Etenim ethnici qui videntur sapientes, nihil reapse utile aut necessarium loquuntur, sed dictionis abutuntur elegantia, ut hujus lenocinio audientes decipiant. Nos vero caelestem thesaurum in fictilibus vasis habentes ⁵⁴, hoc est in dictionis rusticitate ac vilitate, beatos nos nihilominus existimamus. Cogita igitur Christi ineffabilem mysterii dispensationem; quam admirans beatus quoque propheta Isaias aiebat: *Domine Deus mi, laudabo te, hymnum dicam nomini tuo, quia portenta mirabilia effecisti, consilium antiquum verax* ⁵⁵. Praevius est enim et praecognitus ante mundum conditum Christus, postremis autem saeculi temporibus manifestatus est: natus est de Virgine, eratque in

⁴⁷ Act. 1, 11. ⁴⁸ II Cor. vi, 16. ⁴⁹ Psal. cxiii, 16. ⁵⁰ Psal. xlvi, 2. ⁵¹ ibid. 6. ⁵² Isa. vi, 3. ⁵³ I Petr. 1, 12. ⁵⁴ II Cor. iv, 7. ⁵⁵ Isa. xxv, 1.